

tens artikel 1152 al. 2 (ingevoerd bij wet n° 75-597 d.d. 9/7/1975) van het Burgerlijk Wetboek over de mogelijkheid beschikt om ambtshalve tot wijziging of verlaging van de overeengekomen straf over te gaan indien deze manifest overdreven is (Cour de Cassation 27/3/1990, Recueil Dalloz-Sirey 5/7/90, *Jur.* p. 390);

Overwegende dat, zelfs in acht genomen het feit dat het strafbeding naar Frans recht niet louter vergoedend is en evenzeer een comminatoir karakter heeft, er te dezen aanleiding bestaat het beding als kennelijk onredelijk aan te merken in het specifieke geval van afzegging van de koop meer dan 45 dagen na de orderbevestiging;

dat inderdaad, zoals reeds hoger vastgesteld, het volstrekt onredelijk is dat de conventionele schadevergoeding in dat geval tot 100% van de koopprijs zou oplopen nu de afzegging van de bestelde kledij door de koper nog een volle maand voor de begindatum van de voorziene leveringstermijn redelijkerwijs niet voor gevolg kan hebben dat deze kledij niet meer verkoopbaar zou zijn;

dat het inderdaad niet denkbaar is dat geïntimeerde er niet in zou slagen de onder deze omstandigheden afgezede bestelling aan verminderde prijs binnen haar klantenkring of elders te verkopen;

Overwegende dat het Hof het passend en billijk acht het strafbeding te dezen te herleiden tot 50 % van de koopprijs en het hoger beroep in die voege gegrond dient verklaard;

OM DIE REDENEN

HET HOF,

Recht doende op tegenspraak.

Gelet op artikel 24 van de Wet van 15 juni 1935;

Ontvangt het hoger beroep en verklaart het gegrond in navolgende mate;

Doet het bestreden vonnis teniet, en,

Opnieuw wijzende,

Verklaart de eis van geïntimeerde deels gegrond;

Bevestigt het bestreden vonnis mits deze wijziging dat het bedrag van 89.109 Franse Franken dat dient omgerekend in Belgische Franken volgens de hoogste koers op de dag der betaling, herleid wordt tot 44.554,50 Franse Franken;

Verwijst appellante en geïntimeerde ieder tot de helft der kosten in beide aanleggen, begroot op 10.880 Fr rechtsplegingsvergoeding eerste aanleg, 6.200 Fr rolrecht hoger beroep en 14.400 Fr rechtsplegingsvergoeding hoger beroep aan de zijde van appellante en op 6.764 Fr dagvaarding, 10.880 rechtsplegingsvergoeding eerste aanleg, 14.400 Fr rechtsplegingsvergoeding hoger beroep aan de zijde van geïntimeerde;

Zegt voor recht dat de kosten van tenuitvoerlegging rechtens ten laste van de partij komen tegen wie de tenuitvoerlegging werd gevorderd;

(...)

Over de bevoegde rechter, het toepasselijk recht, herroepingsbedingen en de Belgische internationale openbare orde.

1. Feiten.

De feiten die aanleiding gaven tot dit arrest laten zich gemakkelijk samenvatten. Een Belgische koper bestelt, via twee bestelbonnen opgesteld door de Franse verkoper twee partijen goederen. De koper annuleert de beide bestellingen en op grond van een herroepingsbeding vervat in de algemene voorwaarden die voorkomen op de beide bestelbonnen vorderde de Franse verkoper een schadevergoeding die 100% van de overeengekomen prijs bedroeg.

2. Bevoegde rechter.

De vraag naar de bevoegdheid van de Belgische rechtbank was blijkbaar niet het voorwerp van enige betwis-

ting tussen partijen. De Franse verkoper dagvaardde de Belgische koper, die dus verweerder was, immers voor rechtbank van diens woonplaats zodat de rechtbank in ieder geval bevoegd was ingevolge de algemene regel van artikel 2, §1 van het Europees Executieverdrag¹. De vraag naar de bevoegde rechtbank wordt in het arrest slechts zeer terzijde aangeraakt, in het kader van de zoektocht naar de toepasselijke wet. Meer bepaald zegt het arrest dat er *een bevoegdheidsclausule voorkwam op de naderhand door de Franse verkoper gedane bevestiging van de bestelling*. Het bevoegdheidsbeding liet de keuze aan de Franse verkoper om de koper te dagvaarden in Parijs of voor de rechtbank van de woonplaats van de koper. Het is interessant, hoewel niet echt aangeraakt in het besproken arrest, de geldigheid van een dergelijk bevoegdheidsbeding na te gaan.

¹ Verdrag van Brussel van 27 september 1968 betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging in burgerlijke en handelszaken (E.E.X.-Verdrag) gewijzigd bij het Verdrag van Luxemburg van 9 oktober 1978 inzake de toetreding van Denemarken, Ierland, het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland, bij het Verdrag van Luxemburg van 25 oktober 1982 inzake de toetreding van de Helleense republiek (zie voor beide verdragen: *B.S.*, 17 oktober 1986), het Verdrag van San Sebastian van 26 mei 1989 inzake de toetreding van het Koninkrijk Spanje en de Portugese Republiek (*P.B. L.*, 3 oktober 1989, nr. 285/1) en het Verdrag van 29 november 1996 inzake de toetreding van Finland, Zweden en Oostenrijk. In België is eindelijk de versie van het Verdrag van San Sebastian in werking en dit sedert 1 oktober 1997 (Wet van 10 januari 1996, *B.S.*, 8 januari 1998, 427). De verschillende opeenvolgende versies van het E.E.X.-Verdrag geven uiteraard aanleiding tot problemen. Zie over de problematiek van het toepassingsgebied in de tijd en de verschillende versies van het E.E.X.-Verdrag: DE GROOTE, B., "Verdragen van San Sebastian en Lugano in werking in België: het internationaal procesrecht grondig gereviseerd", *T.P.R.*, 1997, (1937), 1945 ev., nr. 14 ev.; DUINTJER TEBBENS, H., "Het toepassingsgebied van de Verdragen van Brussel en Lugano naar onderwerp, tijd en ruimte" in *Europese IPR - Verdragen*, VAN HOUTTE, H. en PERTEGAS SENDER, M. (red.), Leuven, Acco, 1997, (23), 31 ev., nr. 1.20 ev.; WATTE, N., "La convention de Bruxelles relative à la compétence judiciaire et à l'exécution des décisions: quelle version appliquer?", *T.B.H.*, 1996, (758), 762

3. Artikel 17 E.E.X.-Verdrag.

De geldigheid van dit **bevoegdheidsbeding** of **forumkeuzebeding**², nl. op de achterzijde van een door de verkoper gedane bevestiging van de bestelling, is zeer twijfelachtig. De geldigheid van forumkeuze- of bevoegdheidsbedingen wordt beoordeeld aan de hand van artikel 17 van het E.E.X.-verdrag, dat door de opeenvolgende E.E.X.-versies steeds soepeler werd. Oorspronkelijk diende een bevoegdheidsbeding vervat te zijn in een 'geschreven overeenkomst' of in een 'schriftelijk bevestigde mondelinge overeenkomst'. (Artikel 17, 1, a van het E.E.X.-Verdrag). Naar aanleiding van het Toetredingsverdrag van Luxemburg van 1978 werd artikel 17 E.E.X.-Verdrag versoepeld in die zin dat vanaf dan ook 'een overeenkomst die, in de internationale handel, werd gesloten in een vorm die overeenstemt met een gewoonte waarvan de partijen op de hoogte zijn of hadden behoren te zijn en die in de internationale handel algemeen bekend is en door partijen bij dergelijke overeenkomsten in de betrokken branche doorgaans in acht worden genomen', een geldig bevoegdheidsbeding is. (artikel 17, lid 1, c E.E.X.-Verdrag)^{3 4}. Het is aan de nationale rechter om te oordelen of een dergelijke, door de partijen gekende gewoonte bestaat⁵. Het E.E.X.-Verdrag (versie 1989-San Sebastian) tenslotte voorziet in artikel 17, lid 1, b) nu ook uitdrukkelijk in de mogelijkheid dat een bevoegdheidsbeding, 'in een vorm die wordt toegelaten door de handelswijze die tussen contractanten gebruikelijk is', bindend is⁶. Met andere woorden, een bevoegdheidsbeding dat tussen partijen gebruikelijk is, kan hen ook zonder geschrift binden. Wanneer partijen bv. voldoende lang en regelmatig met elkaar contracteren zal

een bevoegdheidsbeding, vervat in steeds dezelfde algemene voorwaarden van een factuur, bindend zijn en zullen partijen gebonden zijn door het forumkeuzebeding⁷. Een loutere verwijzing in een bevestiging van de verkoper van een bestelling *op zich* was zeker niet voldoende om van een bevoegdheidsovereenkomst te spreken die de toets van artikel 17 van het E.E.X.-Verdrag zou doorstaan. Artikel 17, 1, b) was op het ogenblik van de contractsluiting immers nog niet van toepassing, zodat enkel kon teruggevallen worden op artikel 17, 1, c) E.E.X.-Verdrag. Artikel 17, 1, c) E.E.X.-Verdrag veronderstelt echter een gebruik gekend door beide partijen of dat beide partijen geacht worden te kennen. Zo besliste het Hof te Antwerpen dat wanneer het forumkeuzebeding vervat is in een orderbevestiging, dit beding slechts geldt wanneer deze orderbevestiging ook schriftelijk door de andere partij werd aanvaard⁸. De rechtspraak bevestigde dat het uitblijven van protest tegen een bevoegdheidsbeding dat vervat is in de algemene voorwaarden van een factuur, ontvangen nadat de overeenkomst is gesloten geen aanvaarding van dit beding⁹ impliceert. Het forumkeuzebeding zoals het in casu voorlag zou dus, naar alle waarschijnlijkheid, de geldigheidstoets van artikel 17 E.E.X.-Verdrag niet hebben doorstaan.

4. Artikel 5,1° E.E.X.-Verdrag.

Bij gebreke aan een overeenkomstig artikel 17 E.E.X.-Verdrag rechtsgeldige bevoegdheidsclausule kan men ook terugvallen op de (suppletieve) bevoegdheidsgrond van artikel 5,1° van het E.E.X.-Verdrag dat inzake **verbitenissen uit overeenkomst** bepaalt dat de verweerder die woonplaats heeft op het grondgebied van een

² Over de problematiek van de bevoegdheidsovereenkomsten (artikel 17 E.E.X.-Verdrag) ondermeer: DE GROOTE, B., "Verdragen van San Sebastian en Lugano in werking in België: het internationaal procesrecht grondig gereviseerd", *T.P.R.*, 1997, p. 1019-2027, nr. 193-207; VAN HOUTTE, H., "Uitsluitende bevoegdheidsgronden" in *Europese IPR-Verdragen*, VAN HOUTTE, H. en PERTEGAS SENDER, M. (red.), Leuven, Acco, 1997, 51-56; LAMBEIN, K. en WAUTERS, W., "De geldigheid van de bevoegdheidsovereenkomst in de zin van artikel 17 E.E.X.-Verdrag", noot onder Gent, 30 juni 1995, *A.J.T.*, 1995-96, 263 en de daar geciteerde talrijke verwijzingen; NUYTS, A., "Quelques problèmes récents de mise en oeuvre des articles 17 et 5, 1° de la Convention de Bruxelles de 1968" noot onder Bergen, 2 maart 1994, *T.B.H.*, 1996, 134; VAN HOVE, E., "De Europese Executieverdragen, Brussel (1968) en Lugano (1988)", Brugge, Die Keure, 1994, 33-48 en 97-103.

³ Artikel 17, lid 1, c) werd in het E.E.X.-Verdrag ingevoegd door het Toetredingsverdrag van Luxemburg van 9 oktober 1978 houdende de toetreding van Ierland, Denemarken, het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland tot het Executieverdrag en bracht het E.E.X.-verdrag in overeenstemming met de criteria van artikel 9, lid 2 van het Weens Koopverdrag waardoor internationale handelsgewoonten partijen binden. Hierdoor werden de vormvereisten versoepeld en werd artikel 17 E.E.X.-Verdrag meer in overeenstemming gebracht met de commerciële realiteit.

⁴ Voor de (recente) uitlegging van deze bepaling door het Hof van Justitie: H.v.J., nr. C-106/95, 20 februari 1997 MSG Mainschiffahrts-Genossenschaft Eg t. Les Gravières Rhénanes Sarl, *R.C.D.I.P.*, 1997, 563; *T.B.H.*, 1998, 376 met noot WATTÉ, N., "La désignation du lieu du for et du lieu d'exécution de l'obligation"; ook besproken in DE GROOTE, B., o.c., *T.P.R.*, 1997, p. 2020-2022, nr. 194-195;

⁵ Zie het het in voetnoot 4 geciteerde arrest.

⁶ Hierdoor sluit artikel 17 E.E.X.-Verdrag aan bij rechtspraak die reeds in die zin gevestigd was (H.v.J., 19 juni 1984, Tilly Russ t. Nova, zaak C - 71/83, 83, *Jur.*, 1984, I-2417, r.o., 19; H.v.J., 14 december 1976, Segoura t. Bonakdarian, zaak C - 25/76, *Jur.*, 1980-81, I-1851, r.o. 19) en bij artikel 9, 1° lid van het Weens Koopverdrag.

⁷ Gent, 30 juni 1995, *A.J.T.*, 1995, 262 met noot LAMBEIN, K. en WAUTERS, W., "De geldigheid van de bevoegdheidsovereenkomst in de zin van artikel 17 van het E.E.X.-Verdrag"; Kh. Gent, 26 april 1995, *T.G.R.*, 1995, 178; Antwerpen, 11 oktober 1994, *T.B.H.*, 1995, 385; Gent, 14 september 1994, *T.B.H.*, 1995, 382 noot ERAUW, J.

⁸ Antwerpen, 21 februari 1993, *Pas.*, 1993, II, 62

⁹ Zie ondermeer Kh. Antwerpen, 10 november 1993, *R.W.*, 1994-95, 442; Kh. Hasselt, 3 februari 1993, *Limb. Rechtsl.*, 1993, 234; Kh. Brussel, 13 april 1989, *T.B.H.*, 1991, 430 met noot EKELMANS; Kh. Luik, 2 december 1988, *T.B.H.*, 1990, 179; Kh. Brussel, 3 oktober 1979, *B.R.H.*, 1980, 51

verdragssluitende Staat ten aanzien van verbintenissen uit overeenkomst¹⁰ kan worden opgeroepen voor het gerecht van *de plaats waar de verbintenis die aan de eis ten grondslag ligt, is uitgevoerd of moet worden uitgevoerd*.

De Belgische rechter moet krachtens zijn eigen I.P.R. bepalen welke wet van toepassing is op de in het geding zijnde rechtsverhouding, om in toepassing van deze wet de *plaats van uitvoering* van de in het geding zijnde contractuele verbintenis te definiëren¹¹ ¹². Aangezien het in casu ongetwijfeld ging om een koop-verkoop zou het conflictenrechtelijke Verdrag van Den Haag van 1955 inzake de internationale koop van roerende lichamelijke zaken ¹³ toepassing gevonden hebben. Luidens artikel 2 van dit Verdrag wordt de koop beheerst door de interne wet van het door de partijen aangewezen land. In casu zou het Franse recht van toepassing zijn geweest omdat de algemene voorwaarden van de door beide partijen ondertekende bestelbonnen voorzagen in een rechtskeu-

zebeding waarbij het Franse recht van toepassing werd gemaakt. Het Franse gemeen recht inzake internationale koop is vervat in het Weens Koopverdrag¹⁴.

De *verbintenis die in rechte aan de vordering ten grondslag lag*¹⁵, bestond in casu uit het feit dat de koper tekortkwam aan zijn verbintenis om de goederen in ontvangst te nemen en de goederen af te halen ¹⁶ ¹⁷. Welnu, bij gebreke aan een overeenkomst hierover tussen de partijen¹⁸, zou naar artikel 60 van het Weens Koopverdrag kunnen teruggegrepen worden. Dit artikel stelt de verplichting van de koper vast om de goederen in ontvangst te nemen en de goederen tot zich te nemen. De plicht tot inontvangstneming van de koper wordt naar tijd en plaats bepaald aan de hand van de leveringsplicht van de verkoper¹⁹. Artikel 31, c van hetzelfde verdrag stipuleert dat de verkoper de zaken ter beschikking dient te stellen van de koper *op de plaats waar de verkoper zijn vestiging had ten tijde van het sluiten van de overeenkomst*. In principe is de koopwaar, behoudens anders-

¹⁰ Het begrip 'verbintenissen uit overeenkomst' is een begrip dat autonoom dient geïnterpreteerd te worden: H.v.J., 8 maart 1988, Arcado t. Haviland, *Jur.*, zaak 9/87, 1988, 1539; *R.C.D.I.P.*, 1988, 610 met noot GAUDEMET-TALLON, H.

¹¹ Dit in de veronderstelling dat de plaats van de uitvoering van de verbintenis niet zelf door partijen is aangewezen in een contractuele clausule (bv. algemene voorwaarden) van een overeenkomst die volgens het nationaal recht dat de overeenkomst beheerst, geldig is, in welk geval het gerecht van die plaats bevoegd is om kennis te nemen van de vordering. H.v.J., 17 januari 1980, zaak Zelger t/ Salinitri, zaak nr. 56/79, *Jur.*, 1980, 89; *J.T.*, 1980, 314; *R.C.D.I.P.*, 1980, 385 met noot MEZGER, E. en Cass., 13 november 1981, *R.W.*, 1982-83, 2408 met noot; *Pas.*, 1982, I, 363.

¹² H.v.J., 6 oktober 1976, Tessili Italiana Como t. Dunlop AG, zaak 12/76, *Jur.*, 1976, 1473; *B.R.H.*, 1977, 303, *R.C.D.I.P.*, 1977, 751 met noot GOTHOT, P. en HALLEAUX, D.; WATTÉ, N. en NUYTS, A., "Les arrêts de la Cour de Justice sur l'interprétation de la Convention de Bruxelles", Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen, 1998, p. 31 en p. 359; WATTÉ, N., "La vente internationale de marchandises: la combinaison des conventions de Bruxelles, de La Haye et de Vienne", noot onder Gent, 26 juni 1997, *T.B.H.*, 1998, 391; ERAUW, J., "Niet-uitsluitende bevoegdheidsgronden", in *Europese I.P.R.-Verdragen*, VAN HOUTTE, H. en PERTEGAS SENDER, M. (red.), Leuven, Acco, 1997, nr. 3.40, p. 88; VAN HOVE, E., "De Europese Executieverdragen. Brussel (1968) en Lugano (1988)", Brugge, Die Keure, 1994, p. 41; Concrete toepassingen: Rb. Arnhem, 19 mei 1994, *N.I.P.R.*, 1995, 255; Antwerpen, 21 februari 1994, *Pas.*, 1993, II, 62; Rb. Amsterdam, 1 september 1993, *N.I.P.R.*, 1994, 216; Rb. Arnhem, 11 maart 1993, *N.I.P.R.*, 1993, 732; Kh. Luik, 12 februari 1987, *J.L.*, 1987, 932 noot PIRE, D.; Brussel, 30 april 1987, *Ann. Dr. Liège*, 1988, 90, noot VAN HECKE, G.; Antwerpen, 21 februari 1994, *Pas.*, 1994, II, 62; Antwerpen, 3 januari 1995, *T.B.H.*, 1995, noot ERAUW, J.

¹³ Verdrag van Den Haag van 15 juni 1955 inzake de op de internationale koop van roerende lichamelijke zaken toepasselijke wet goedgekeurd door de Wet van 21 september 1962, *B.S.*, 29 september 1964

¹⁴ Verdrag van de Verenigde Naties inzake internationale koopovereenkomsten betreffende roerende zaken (Wenen, 11 april 1988) dat in Frankrijk in werking trad op 1 januari 1988; voor de andere gebonden landen zie: VAN HOUTTE, H., "Het Weens Koopverdrag in het Belgisch recht", *T.B.H.*, 1998, p. 345, nr. 8; "Koopverdragen. Overzicht van de ondertekeningen en bekrachtigingen" in *Het Weens Koopverdrag*, VAN HOUTTE, H., ERAUW, J., WAUTELET, P. (eds), Antwerpen, Intersentia Rechtswetenschappen, 1997, 309. Merk bovendien op dat het Weens Koopverdrag op 1 november 1997 nu ook formeel van kracht werd in België door de Wet van 4 september 1996, *B.S.*, 1 juli 1997. De geactualiseerde lijst van de ratificaties kan worden geraadpleegd op de web-site van de VN (<http://www.un.or/depts/treaty>) of van de universiteit van Freiburg (<http://www.jura.unifreiburg.de/ipr1/cisg>). Zie over voor een bespreking van het Verdrag, naast de reeds geciteerde werken: FALLON, M. en PHILLIPE, D., "La Convention de Vienne sur les contrats de vente internationale de marchandises", *J.T.*, 1998 17-37;

¹⁵ H.v.J., 6 oktober 1976, De Bloos t. Bouyer, zaak 14/76, *Jur.*, 1976, 1497

¹⁶ Dit is logisch, want indien de koper de koop niet (tijdig) annuleert, is hij verplicht de koopwaar in ontvangst te nemen en de goederen af te halen. Zie artikel 60 van het Weens Koopverdrag.

¹⁷ Kh. Gent, 29 mei 1997, *T.B.H.*, 1998, 403 besproken in ERAUW, J., CLAEYS, M., LAMBEIN, K., ROOX, K. en VERHELLEN, J., "Overzicht van de Rechtspraak. Internationaal Privaatrecht en Nationaliteitsrecht 1993-1998", *T.P.R.*, 1998, (1369) nr. 258, p. 1515: Op grond van artikel 5.1 E.E.X.-Verdrag juncto artikel 31, c Weens Koopverdrag wees de rechtbank haar bevoegdheid af in een geval waarin de verkoper zijn leveringsplicht niet nakwam; Rb. Amsterdam (Ned.) 28 december 1994, *N.I.P.R.*, 1995 (verkort), 199: in dit geval achtte de Nederlandse rechter zich, overeenkomstig artikel 5,1 van het E.E.X.-Verdrag, bevoegd omdat de Duitse verkoper tekort kwam aan zijn verbintenis tot inontvangstneming van de koopwaar, die in Nederland diende te geschieden. De Nederlandse verkoper vorderde daarvoor de ontbinding van de koop en schadevergoeding. Arrondrb. Amsterdam (Ned.), 15 juni 1994, *N.I.P.R.*, 1995, nr. 230 waar de Nederlandse rechter zich bevoegd achtte omdat de koper tekort kwam aan zijn plicht tot inontvangstneming van een aantal litho's die in Nederland diende te geschieden.

¹⁸ Partijen kunnen inderdaad een overeenkomst sluiten over de plaats waar de verbintenis moet worden uitgevoerd indien deze geldig is volgens de *lex contractus*: H.v.J., 17 januari 1980, Zelger t. Salinitri, zaak nr. 56/79, *Jur.*, 1980, 89. Zie ook voetnoot nt. 11

¹⁹ LG Aachen, 14 mei 1993, *R.I.W.*, 1993, 760

luidende overeenkomst, dus haalbaar²⁰. De plaats van uitvoering van de verbintenis zou dan Frankrijk zijn, aangezien de verkoper gevestigd was in Frankrijk²¹.

Er werd hierboven steeds in de voorwaardelijke wijze geschreven omdat men in de rechtspraak nogal dikwijls, te pas en te onpas, teruggrijpt naar de tekortkoming van de koper aan zijn **betalingsverplichting** om de verbintenis die in rechte aan de vordering ten grondslag ligt vast te stellen. Zo voorziet artikel 57, 1^o(a) van het Weens Koopverdrag dat de koper op de vestiging van de verkoper dient te betalen. Deze bepaling wordt steevast als bevoegdheidsgrond aangegrepen²² door de rechtspraak²³ wanneer de verkoper een koper dagvaardt in betaling van de koopprijs. Maar men gaat verder. Een Duitse rechter zag in artikel 57 van het Weens Koopverdrag een algemeen beginsel dat schulden draagbaar zijn, zodat de betaling van een schadevergoeding, zoals in casu het geval was, eveneens een schuld zou zijn die draagbaar is²⁴. Met andere woorden, de plaats van de uitvoering van de verbintenis, zou dan Frankrijk zijn zodat ook in deze hypothese de Franse rechter bevoegd zou zijn geweest.

5. De toepasselijke wet.

Het arrest komt tot het besluit dat de **Franse wet** van toepassing is. De vraag naar de toepasselijke wet werd door het Hof correct opgelost aan de hand van het conflictenrechtelijke verdrag van Den Haag van 15 juni 1955²⁵ (het arrest heeft het verkeerdelijk over de Conventie van Den Haag van 15 juli 1955) inzake de internationale koopovereenkomsten van roerende lichamelij-

ke zaken. Dit verdrag dat van toepassing is op internationale koopovereenkomsten zoals gedefinieerd in artikel 1 van het Verdrag, poneert als verwijzingsregel een tweetrapsregel: Als eerste deze van de wilsautonomie. Bij gebreke aan rechtskeuze en ten tweede is de interne wet van het land waar de verkoper zijn gewoon verblijf heeft op het ogenblik dat hij de order ontvangt toepasselijk (artikel 3 van het Verdrag met uitzonderingen)²⁶. In casu ondertekende de koper twee bestelbonnen met algemene voorwaarden waarin de Franse wetgeving als toepasselijk recht op de overeenkomst werd aangeduid, zodat er geen twijfel kon bestaan over de toepasselijke wet. Zoals hierboven reeds gezegd onder nr. 5 is het Weens Koopverdrag het Franse materiële recht voor de internationale koop.

6. Weens Koopverdrag.

Op 1 november 1997 werd het Weens Koopverdrag ook in België formeel van kracht²⁷ en derhalve opgenomen in de Belgische rechtsorde. Het verdrag is van toepassing op koopovereenkomsten tussen partijen die in verschillende staten gevestigd zijn *wanneer de Staten verdragsluitende Staten zijn* (art. 1, lid 1, a) of *wanneer volgens de regels van het internationaal privaatrecht het recht van een Verdragsluitende Staat van toepassing is* (art. 1, lid 1, b). Uit hoofde van artikel 1, 1° a komt het Verdrag, zonder tussenschakeling van een IPR-verwijzingsregel, uit eigen kracht van toepassing wanneer zowel de koper als de verkoper in Verdragsluitende staten zijn gevestigd. Deze zgn. *directe gelding*²⁸ van het Weens Koopverdrag staat tegenover de gelding van het

²⁰ Dit laatste enkel in de veronderstelling dat de koopovereenkomst het vervoer niet regelde, zie artikel 31, a of niet viel onder artikel 31, b m.b.t. individueel bepaalde zaken van het Weens Koopverdrag

²¹ Ook in het Franse burgerlijk wetboek zijn de goederen haalbaar: artikel 1639 Code Civil

²² ERAUW, J., CLAEYS, M., LAMBEIN, K., ROOX, K. en VERHELLEN, J., "Overzicht van de rechtspraak. Internationaal Privaatrecht en Nationaliteitsrecht 1993-1998", *T.P.R.*, 1998, (1369) nr. 261, p. 1519; WAUTELET, P., "Verplichtingen van de koper", in *Het Weens Koopverdrag*, VAN HOUTTE, H., ERAUW, J. en WAUTELET, P. (eds.), Antwerpen, Intersentia Rechtswetenschappen, 1997, p. 160, nr. 5.16; VAN HOVE, E., "De Europese Executieverdragen. Brussel (1968) en Lugano (1988)", Brugge, Die Keure, 1994, p. 42-44

²³ Een recent voorbeeld: Kh. Brussel, 20 april 1998, *A.J.T.*, 1998-99, 535. Andere voorbeelden: Rb. 's Hertogenbosch (Ned.), 6 mei 1994, *N.I.P.R.*, 1994, 604, nr. 464; Hof 's Hertogenbosch (Ned.), 26 oktober 1994, *N.I.P.R.*, 1995, 239, nr. 261; Rb. Middelburg (Ned.), 25 januari 1995, *N.I.P.R.*, 1996, p. 196, nr. 127; Rb. Middelburg (Ned.), 25 januari 1995, *N.I.P.R.*, 1996, 196, nr. 127; Rb. Middelburg, 30 november 1994, *N.I.P.R.*, 1996, 410, nr. 296; Cass. fr. 6 februari 1996, *J.D.I.*, 1996, 672; Parijs, 10 november 1994, *J.D.I.*, 1994, 680 met noot JACQUET, J.M.; Grenoble, 16 juni 1993, *J.L. & Comm.*, 1995, 209; LG München, 29 mei 1995, *Unilex*; L.G. Seigen, 5 december 1995, *Unilex*; Cass. it., 9 juni 1995, *Giustizia Civile*, 1996, 2065; Bundesgericht (CH), 18 januari 1996, *A.T.F.*, 1996, III, 43; Handelsrets Domme (Denemarken), 1 juli 1992, *U.f.R.*, 1992, 920; Ostre Landsret Kobenhaven, 22 januari 1996, *U.f.R.*, 1996, 616.

²⁴ O.L.G. Düsseldorf, 2 juli 1993, *R.I.W.*, 1993, 845

²⁵ Hetzelfde verdrag is ook van toepassing in Denemarken, Finland, Frankrijk, Italië, Niger, Noorwegen, Zweden en Zwitserland en heeft een opvolger: het Verdrag van Den Haag van 22 december 1986 betreffende de op de overeenkomsten inzake internationale koop van goederen toepasselijke wet (dat door België evenwel niet geratificeerd werd, het is tot nu toe enkel ondertekend door het toenmalige Tsjecho-Slowakije).

²⁶ De te volgen redenering wordt correct geschetst in WAUTELET, P., "De internationale Koop. Bronnen en beginselen" in *AdvocatenPraktijk*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen, 1998, nr. 9; HEYVAERT, A., "Belgisch Internationaal Privaatrecht. Een Inleiding", Gent, Mys & Breesch, 1994, p. 157, nr. 352 en in ERAUW, J., "Wanneer is het Weens Koopverdrag van toepassing?" in *Het Weens Koopverdrag*, VAN HOUTTE, H., ERAUW, J. en WAUTELET, P. (eds.), Antwerpen, Intersentia Rechtswetenschappen, 1997, p. 36, nr. 1.34; VAN HECKE, G. en LENAERTS, K., "Internationaal Privaatrecht" in *Algemene Practische Rechtsverzameling*, Gent, Story-Scientia, 1986, nr. 712 en in ERAUW, J., "Beginselen van Internationaal Privaatrecht", Gent, E. Story-Scientia, 1985, p. 236-237

²⁷ Zie voetnoot nr. 13

²⁸ Voor een recent voorbeeld: Antwerpen, 4 november 1998, *T.B.H.*, 1999, p. 133. Rechtsleer: WAUTELET, P., "De internationale koop. Bronnen en beginselen" in *AdvocatenPraktijk*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen, 1998, nrs. 58-64; ERAUW, J., "Wanneer is het Weens Koopverdrag van toepassing?" in *Het Weens Koopverdrag*, VAN HOUTTE, H., ERAUW, J. en WAUTELET, P. (eds.), Leuven, Intersentia Rechtswetenschappen, 1997, p. 30, nrs. 1.20-1.28; VAN HOUTTE, H., "Het Weens Koopverdrag in het Belgisch recht", *T.B.H.*, 1998, p. 345, nr. 8 met in voetnoot 8 een recente lijst van gebonden landen met de datum van inwerkingtreding in de verschillende landen.

Weens Koopverdrag door de toepassing van verwijzingsregels (artikel 1, 1°, b), waardoor het toepassingsgebied van het Verdrag in ruime mate werd uitgebreid²⁹. Het geannoteerde arrest vormt een mooie toepassing van artikel 1, 1°, b) van het Weens Koopverdrag.

Terecht zoekt het Hof de verwijzingsregels in het Haags Verdrag van 1955 en oordeelt het dat de **Europees Overeenkomstenverdrag**³⁰ (hierna E.V.O.) niet dient toegepast te worden. Artikel 21 van het E.V.O. laat immers de toepassing van meer specifieke verwijzingsregels onverlet. Derhalve laat het E.V.O., dat geen expliciete regeling inzake de handelskoop bevat, de toepassing van het meer specifiekere Haags Verdrag van 1955 onverlet³¹. Dikwijls is dit een theoretisch onderscheid aangezien men in de praktijk op basis van de verwijzingsregels in de twee verdragen dikwijls tot hetzelfde resultaat zal komen³².

Het Hof ging tevens de **toepasselijkheid in de tijd** na van het Weens Koopverdrag op het geval. Het Weens Koopverdrag kan maar toegepast worden op de problematiek van de totstandkoming van koopovereenkomsten waarvan het aanbod tot deze overeenkomst gedaan werd nadat het Weens Koopverdrag in werking trad in de betrokken Verdragstaat (artikel 100, eerste lid Weens Koopverdrag) of voor wat betreft de regels met betrekking tot de koopovereenkomst zelf is het Verdrag maar van toepassing op overeenkomsten die tot stand kwamen nadat het Weens Koopverdrag in werking trad (artikel 100, tweede lid Weens Koopverdrag). In Frankrijk trad het Weens Koopverdrag in werking op 1 januari 1988³³, zodat de overeenkomst diende tot stand te komen na 31/12/1987. Welnu, uit het arrest kan afgeleid worden dat de beide bestellingen door de koper beves-

tigd werden respectievelijk op 12/03/1989 en 13/03/1989. Hieruit kan afgeleid worden dat de koopovereenkomsten inderdaad tot stand kwamen na de inwerkingtreding van het Verdrag in Frankrijk, zodat het arrest terecht stelt dat ook aan deze toepasselijkheidsvereiste voldaan was.

7. Rechtskeuzebeding.

Het **rechtskeuzebeding** was vervat in de **algemene verkoopsvoorwaarden** van de Franse verkoper, die uitdrukkelijk, volgens het Hof, werden aanvaard door de Belgische koper omdat hij de bestelbons ondertekende³⁴. De tegenstelbaarheid van algemene voorwaarden wordt beoordeeld aan de hand van de regels met betrekking tot de totstandkoming van de koopovereenkomst die vervat liggen in de artikels 14 tot 24 van het Weens Koopverdrag³⁵ mbt. het aanbod en de aanvaarding. Over de geldige totstandkoming was in casu tenandere geen ernstige betwisting mogelijk gelet op de handtekening van de Belgische koper onder de bestelbons die de algemene voorwaarden bevatten³⁶. De inhoudelijke geldigheid³⁷ van de bedingen daarentegen wordt beoordeeld aan de hand van de regels vervat in het nationale recht (artikel 4, a van het Verdrag).

De koper betwistte de toepasselijkheid van het Franse recht en dus van het Weens Koopverdrag omdat, zo argumenteerde de Belgische koper, het rechtskeuzebeding zou **herroepen** zijn door de bevoegdheidsclausule voorkomende op de naderhand door de Franse koper gedane bevestiging van de bestelling en waarbij, ingeval van betwisting de keuze gelaten werd te dagvaarden te Parijs, of op de woonplaats van koper of de verkoper. Terecht stelt het Hof dat de vraag naar de bevoegde recht-

²⁹ De toepassing van artikel 1, 1°, b) werd uitgesloten, ingevolge de mogelijkheid daartoe (artikel 95 van het Weens Koopverdrag), door de Verenigde Staten, China, Singapore, de Slowaakse Republiek en de Tsjechische Republiek.

³⁰ Verdrag inzake het recht dat van toepassing is op overeenkomsten, gesloten te Rome op 18 juni 1980. Op 1 april 1991 trad het Verdrag zelf in werking omdat toen de zevende Lid-Staat de ratificatie-oorkonde had neergelegd. Voordien had België het Verdrag wel al in de Belgische rechtsorde opgenomen door de Wet van 14 juli 1987, *B.S.*, 9 oktober 1987.

³¹ VAN HOUTTE, H., "Toepassingsgebied van het EVO", in *Europese IPR-verdragen*, VAN HOUTTE, H. en PERTEGAS SENDER, M. (red.), Leuven, Acco, 1997, p. 199, nr. 6.20; HEYVAERT, A., "Internationaal Privaatrecht. Een inleiding", Gent, Mys & Breesch, 1995, p. 161, nr. 361; WATTÉ, N., "Les contrats internationaux: l'incidence de la convention de Rome du 19 juin 1980 sur la jurisprudence Belge", *T.B.H.*, 1993, 1078; WATTÉ, N., "La vente internationale des marchandises: bilan et perspectives", *T.B.H.*, 1991, 373; ERAUW, J., "Beginselen van Internationaal Privaatrecht", Gent, E. Story-Scientia, 1984, p. 238

³² Zie voor een vergelijking: WAUTELET, P., "De internationale Koop. Bronnen en beginselen", in *AdvocatenPraktijk*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen, 1998, p. 7-8, nr. 9

³³ zie voor een lijst van de gebonden landen en de respectievelijke data van inwerkingtreding: VAN HOUTTE, H., "Het Weens Koopverdrag in het Belgisch recht", *T.B.H.*, 1998, 345, nr. 8 voetnoot 8; VAN HOUTTE, H. en PERTEGAS SENDER, M. (red.), "Europese IPR-Verdragen", Leuven, Acco, 1997, p. 309 en het daar geciteerde website-adres van de V.N.: <http://www.un.or/depts/treaty> of <http://www.jura.unifreiburg.de/ipr/cisg> van de universiteit van Freiburg.

³⁴ Zie voor gelijkaardige gevallen ondermeer: Kh. Antwerpen, 17 januari 1995, *T.B.H.*, 1995, 521 noot ERAUW, J.; Luik, 10 januari 1998, *T.B.H.*, 1998, 397

³⁵ WAUTELET, P., "De internationale koop. Bronnen en beginselen." in *AdvocatenPraktijk*, Kluwer Rechtswetenschappen, Antwerpen, 1998, p. 5-8, nr. 6-9; MEEUSEN, J., "Totstandkoming van de overeenkomst" in *Het Weens Koopverdrag*, VAN HOUTTE, H. en PERTEGAS SENDER, M. (red.), Leuven, Acco, 1997, p. 71-98, nr. 3.1 - 3.73.

³⁶ De Belgische opvatting over tegenstelbaarheid van algemene voorwaarden door de stilzwijgende aanvaarding ervan van de koper komt in het Weens Koopverdrag op de helling te staan (artikel 18, 1).

³⁷ Zie voor een opsomming van wat onder artikel 4, a van het Weens Koopverdrag dient begrepen te worden: ERAUW, J., "Wanneer is het Weens Koopverdrag van toepassing?" in *Het Weens Koopverdrag*, VAN HOUTTE, H., ERAUW, J. en WAUTELET, P., Antwerpen, Intersentia Rechtswetenschappen, 1997, p. 44, nr. 1.52

bank en de vraag naar het toepasselijk recht twee duidelijk van elkaar verschillende vragen zijn. Immers een bevoegdheidsbeding is onderworpen aan de specifieke formele geldigheidsvoorwaarden vervat in artikel 17 van het E.E.X.-Verdrag, terwijl het rechtskeuzebeding valt onder de vormvrijheid van artikel 11 van het Weens Koopverdrag. Nochtans kan een rechtskeuzebeding onrechtstreeks ook invloed uitoefenen, via artikel 5,1 van het E.E.X.-Verdrag, op de bevoegdheid van de rechtbank³⁸. Zo zal aan de hand van de *lex contractus* bepaald worden welk recht van toepassing is op de verbintenis die aan de vordering ten grondslag ligt³⁹. Dit recht zal dan de plaats van de uitvoering van de verbintenis bepalen en aan de hand van de plaats waar de verbintenis dient te worden uitgevoerd zal de bevoegde rechtbank aangeduid worden. Dit neemt evenwel niet weg dat bevoegdheidsbedingen en rechtskeuzebedingen zowel naar inhoud, als naar vorm twee onderscheiden zaken zijn.

Nochtans kan de aanwijzing van een land in een forumkeuzebeding dat geen lidstaat van het Weens Koopverdrag is, in sommige gevallen, een *aanwijzing* zijn dat partijen overeenkwamen om het Weens Koopverdrag uit te sluiten. Het bevoegdheidsbeding zoals het in casu voorlag, waarbij zowel de rechtbank van de koper, als van de verkoper bevoegd werd gemaakt, lijkt echter niet voldoende te zijn om tot uitsluiting van het Weens Koopverdrag te besluiten. Wanneer dit gepaard zou zijn gegaan met andere verwijzingen in de algemene voorwaarden naar intern (nationaal) kooprecht (bv. een specifieke verwijzing naar het Belgisch burgerlijk wetboek) was de kans daartoe groter geweest⁴⁰.

Aansluitend bij de gangbare rechtspraak en rechtsleer⁴¹, leidt het Hof uit de bewoordingen van het rechtskeuzebeding af dat het Franse recht van toepassing is op de overeenkomst en dat partijen hiermee het Weens Koopverdrag bedoelen en niet de gewone (lokale) regels mbt. koop/verkoop die van toepassing zijn op een nationale koop. Het Weens Koopverdrag is immers het nationale Franse recht van toepassing op een internationale koop, net zoals vroeger het Belgische nationale recht inzake internationale koop de Eenvormige Koopwetten inzake de koop van roerende lichamelijke zaken⁴² waren.

8. Herroepingsbeding - Schadebeding.

De betwisting had in casu betrekking op de geldigheid van een **herroepingsbeding, opzegbeding of nog annulatiebeding** dat vervat was in de algemene verkoopsvoorwaarden van de Franse verkoper. Het Hof zegt eerst dat het in beginsel de regels van het Weens Koopverdrag dient toe te passen op het geschil, althans voor zover deze regels die betwisting regelen. Inderdaad, *ratione materiae* is het toepassingsgebied van het Weens Koopverdrag beperkt. Niet alleen regelt het Weens Koopverdrag niet elke internationale koop (artikel 2 Weens Koopverdrag : zo is de consumentenkoop uitdrukkelijk uitgesloten), ingevolge artikel 4 van het Weens Koopverdrag dient ook de geldigheid van de overeenkomst of van de daarin vervatte bedingen beoordeeld te worden aan de hand van het nationaal recht en wordt de problematiek van de eigendomsovergang expliciet uitgesloten⁴³. Het Hof zegt dan ook terecht dat,

³⁸ ERAUW, J., "Niet-uitsluitende bevoegdheidsgronden", in *Europese IPR-verdragen*, VAN HOUTTE, H. en PERTEGAS SENDER, M. (red.), Leuven, Acco, 1997, p. 88-89, nr. 3.40; ERAUW, J., "Wanneer is het Koopverdrag van toepassing?", in *Het Weens Koopverdrag*, VAN HOUTTE, H., ERAUW, J. en WAUTELET, P. (eds.), Antwerpen, Intersentia Rechtswetenschappen, 1997, p. 32, nr. 1.28; HERBOTS, J., "Verplichtingen van de koper", in *Het Weens Koopverdrag*, VAN HOUTTE, H., ERAUW, J. en WAUTELET, P. (eds.), 1997, Antwerpen, Intersentia Rechtswetenschappen, 1997, p. 107, nr. 4.14; WAUTELET, P., "Verplichtingen van de koper" in *Het Weens Koopverdrag*, VAN HOUTTE, H., ERAUW, J. en WAUTELET, P. (eds.), Antwerpen, Intersentia Rechtswetenschappen, 1997, p. 160, nr. 5.16; WATTÉ, N., "La vente internationale de marchandises: la combinaison des conventions de Bruxelles, de la Haye et de Vienne", *T.B.H.*, 1998, p. 391 noot onder Gent, 26 juni 1997

³⁹ Zie voor een dergelijk geval nr. 4 van deze noot

⁴⁰ Zie hierover ondermeer: WAUTELET, P., "De internationale koop. Bronnen en Beginsel", in *AdvocatenPraktijk*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen, 1998, p. 20, nr. 28; ERAUW, J., LAMBEIN, K., CLAEYS, M., ROOX, K., VERHELLEN, J., "Overzicht van de Rechtspraak. Internationaal Privaatrecht en nationaliteitsrecht 1993-1998", *T.P.R.*, 1998, p. 1513, nr. 256

⁴¹ Arbitrale Beslissingen nrs. SCH-4318 en SCH-4366, 15 juni 1995, Internationales Schiedsgericht des Bundeskammer der gewerblichen Wirtschaft Wien, *R.I.W.*, 591; *CLOUT* (Case Law On Uncitral Texts: kan ook op internet geconsulteerd worden <http://un.or.at/uncitral/clout/abstract/index.htm>), nrs. 93 en 94; C.A. Grenoble, 26 april 1995, *CLOUT*, nr. 152; C.A. Grenoble, 16 juni 1993, *CLOUT*, nr. 25; OLG CELLE, 24 mei 1995, *CLOUT*, nr. 136; VAN HOUTTE, H., "Het Weens Koopverdrag in het Belgisch recht", *T.B.H.*, 1998, 348, nr. 14; ERAUW, J., "Wanneer is het Weens Koopverdrag van toepassing?", in *Het Weens Koopverdrag*, VAN HOUTTE, H., ERAUW, J. en WAUTELET, P. (eds.), Antwerpen, Intersentia Rechtswetenschappen, 1997, p. 24-25, nr. 1.8 en p. 48; contra evenwel: NEUMAERYER, K.H. en MING, C., "Convention de Vienne sur les contrats de vente internationale de marchandises - Commentaire, DESSEMONTET, F. (ed.), Lausanne, CEDIDAC, 1993, 88-91

⁴² HEYVAERT, A., "Belgisch Internationaal Privaatrecht", Gent, Mys & Breesch, 1994, p. 156, nrs. 351 en 352 inzake de vroegere eenvormige koopwetten en ERAUW, J., "Wanneer is het Verdrag van Wenen van toepassing?" in *Het Weens Koopverdrag*, VAN HOUTTE, H., ERAUW, J., en WAUTELET, P. (eds.), Leuven, Intersentia Rechtswetenschappen, 1997, p. 48, nr. 1.60 voor het Verdrag van Wenen; Voor een aantal recente toepassingsgevallen ivm. Eenvormige Koopwet: ERAUW, J., LAMBEIN, K., CLAEYS, M., ROOX, K., VERHELLEN, J., "Overzicht van de Rechtspraak. Internationaal Privaatrecht en nationaliteitsrecht 1993-1998", *T.P.R.*, 1998, p. 1513, nr. 238 ev.

⁴³ Verder sluit artikel 5 de aansprakelijkheid van de verkoper voor dood of letsel veroorzaakt door zaken uit. Het Weens Koopverdrag regelt evenmin de culpa in contrahendo aangezien deze een onderdeel is van de onrechtmatige daad, waarvan algemeen aanvaard (VAN HOUTTE, H., "Het Weens Koopverdrag in het Belgisch recht", *T.B.H.*, 1998, p. 346; ERAUW, J., "Wanneer is het Weens Koopverdrag van toepassing?", in *Het Weens Koopverdrag*, VAN HOUTTE, H., ERAUW, J. en WAUTELET, P. (eds.), Antwerpen, Intersentia Rechtswetenschappen, 1997, p. 44-46, nr. 1.51 -1.55) wordt dat deze niet ook niet onder het toepassingsgebied van het Weens Koopverdrag valt.

nu het geschil specifiek betrekking had op de geldigheid of ongeldigheid van het herroepingsbeding of beëindigingsbeding, het Weens Koopverdrag ingevolge artikel 4 niet kan toegepast worden, maar wel het Frans (lokale) recht.

In casu bepaalde het annulatiebeding in de algemene voorwaarden van de verkoper dat indien de bestelling ingetrokken werd door de koper meer dan 45 dagen na de bevestiging van de bestelling er een forfaitaire vergoeding verschuldigd was van 100% van de prijs. De koper argumenteerde hierop dat een dergelijk beding een strafbeding uitmaakt dat in strijd is, niet alleen met de Belgische openbare orde (artikel 6 en 1131 B.W.) maar ook met de Belgische internationale openbare orde en dat het beding dus nietig was.

9. Interpretatie.

Het Hof gaat, na tot het besluit gekomen te zijn dat in casu het Franse recht van toepassing is, het beding interpreteren als een schadebeding in weerwil van de duidelijke formulering van het beding⁴⁴. De redenering op grond waarvan het Hof tot een dergelijke **interpretatie** kwam kan niet anders dan, hoewel nergens expliciet in het arrest vermeld, gegrond zijn op de interpretatieregels van het (Franse) Burgerlijk Wetboek. Zo bepaalt artikel 1156 van de Franse Code Civil dat de rechter « moet nagaan welke de gemeenschappelijke bedoeling van partijen is geweest, veeleer dan zich aan de letterlijke zin van de woorden te houden » (artikel 1156 Franse Code Civil en identiek artikel 1156 Belgisch Burgerlijk Wetboek). De interpretatieregels van het Belgisch Burger-

lijk Wetboek (artikel 1156 tot 1164 van het Belgisch burgerlijk Wetboek) zijn tekstueel identiek aan de Franse (artikel 1156 tot 1164 Franse C.C.), en worden door de Belgische en Franse rechtspraak nagenoeg identiek uitgelegd⁴⁵. Zowel de Belgische als de Franse rechtsleer en rechtspraak zijn van het principe dat *clausules* waarvan de bewoordingen klaar en duidelijk zijn, niet dienen geïnterpreteerd te worden⁴⁶. De Belgische rechter moet het vreemd recht toepassen zoals het geldt in zijn eigen vreemde rechtsorde; dus o.m. met inachtneming van de interpretatie die aan de toepasselijke rechtsregels in het vreemde land wordt gegeven door de rechtspraak en de rechtsleer⁴⁷. Annulatiebedingen of opzeggingsbedingen (*'une clause de dédit'* of *'une clause de rétractation'*) zijn in het Frans recht gekend en de geldigheid ervan wordt algemeen aanvaard⁴⁸. Het is dus eigenaardig dat het Hof het beding, dat nochtans in duidelijke en precieze bewoordingen was opgesteld, gaat interpreteren als een schadebeding⁴⁹.

10. Geldigheid van het schadebeding.

Met betrekking tot het, naar Belgisch recht, excessief schadebeding overweegt het Hof terecht dat dergelijke strafbedingen (*des clauses pénales*) naar Frans recht geldig zijn⁵⁰. Artikel 1152 van het Frans Burgerlijk Wetboek, waarvan het eerste lid weer identiek is aan het artikel 1152 van het Belgisch Burgerlijk Wetboek, zegt immers uitdrukkelijk dat indien in de overeenkomst bedongen is dat hij die in gebreke blijft deze uit te voeren, als schadevergoeding een bepaalde som zal betalen, aan de andere partij geen grotere noch kleinere vergoeding kan worden toegekend. Waar zich in België een hele ju-

⁴⁴ Nochtans hebben de Belgische rechtspraak en rechtsleer de laatste jaren het onderscheid tussen de schadebedingen en de annulatie- of herroepingsbedingen voldoende verduidelijkt. Zie hierover ondermeer in de rechtsleer PASCARIELLO, R., "Noot: Schadebeding versus annulatiebeding", noot onder Gent, 8 januari 1997, *A.J.T.*, 1997-98, p. 7; C.S. noot onder Brussel, 22 mei 1986, *T.B.H.*, 1988, 193; KRUIHOF, R., BOCKEN, H., DE LY, F. en DE TEMMERMAN, B., "Overzicht van rechtspraak verbintenissenrecht (1981-92)", *T.P.R.*, 1994, 683; DIRIX, E. en VAN OEVELEN, A., "Kroniek van het verbintenissenrecht (1985-1992)", *R.W.*, 1992-93, 1230; STIJNS, S., VAN GERVEN, D. en WERY, D., "Chronique de jurisprudence. Les obligations: les sources (1985-1995)", *J.T.*, 1996, 735 en in de rechtspraak: Cass. 8 december 1988, *Pas.*, 1989, I, 389; *Arr.Cass.*, 1988-89, 427; Brussel, 2 oktober 1991, *T.B.H.*, 1992, 267; met noot C.S., "La validité d'une clause de dédit peut-elle être contestée en raison du caractère exorbitant de l'indemnité prévue?"

⁴⁵ Voor het Belgische recht: DE PAGE, H., "Traité élémentaire de droit civil Belge", Tome II, p. 557, nr. 568 en voor het Franse recht: BOYER, L., "Contrats et conventions", in *Encyclopédie DALLOZ*, Civil, Cout-Div, Paris, 2e éd., n° 251-281; STARCK, B., ROLAND, H. en BOYER, L., "Obligations. 2. Contrat", Paris, Editions Litec, 1993, n° 173.

⁴⁶ De zgn. 'théorie de la dénaturation' ettelijke malen bevestigd door het Franse Hof van Cassatie: Cass. fr., 30 november 1892, *D.P.*, 93, I, 85; Cass. fr., 2 december 1942, *D.*, 1948, Somm., 5, *Gaz. Pal.*, 1948, I, 36; Cass. fr., 3e, 27 november 1969, *Rev. Trim. Dr. Civ.*, 1970, 762 met noot LOUSSOUARN, Y.; Cass. fr., 11 mei 1982, *Gaz. Pal.*, 1982, 2, 612 met noot CHABAS, F.; Cass. fr., 5 juli 1984, *J.C.P.*, 1985, II, 20409 met noot BEY, E.M.; MARRAUD, "La notion de la dénaturation en droit civil français, thèse, Nancy, 1972; BORÉ, J., "Un centenaire: le contrôle par la Cour de Cassation de la dénaturation des actes", *Rev. Trim. Dr. Civ.*, 1972, 249. Nochtans houdt naar Franse rechtspraak een duidelijk beding op duidelijk te zijn indien het manifest tegengesteld is aan het doel dat partijen vooropstelden: STARCK, B., ROLAND, H. en BOYER, L. « Obligations. 2. Contrat », Editions Litec, Parijs, 1993, n° 173.

⁴⁷ De zgn. secundaire kwalificatie: VAN HECKE, G. en LENAERTS, K., "Internationaal Privaatrecht" in *Algemene Practische Rechtsverzameling*, Gent, Story-Scientia, 1986, nrs. 344-351; ERAUW, J., "Beginselen van Internationaal Privaatrecht", Gent, E. Story-Scientia, 1985, p. 107; HEYVAERT, A., "Belgisch internationaal Privaatrecht. Een inleiding", Gent, Mys & Breesch, 1995, p. 89, nr. 193

⁴⁸ STARCK, B., ROLAND, H. en BOYER, L. « Obligations. 2. Contrat », Parijs, Editions Litec, 1993, n° 1557-340-349; BOYER, L., "Contrats et conventions", in *Encyclopédie DALLOZ*, Civil, Cout-Div, 2e éd., Paris, n° 215. de zgn. 'faculté de dédit', te onderscheiden van de 'résiliation conventionnelle', de mogelijkheid die conventioneel vastgelegd wordt om de overeenkomst te beëindigen in de loop van de uitvoering ervan, n°354-358, terwijl de 'clause de dédit' toepassing vindt vóór elke uitvoering van de overeenkomst.

⁴⁹ Zie over de interpretatie door de Franse rechtspraak van dergelijke bedingen: STARCK, B., ROLAND, H. en BOYER, L. « Obligations. 2. Contrat », Parijs, Editions Litec, 1993, n° 348.

⁵⁰ STARCK, B., ROLAND, H. en BOYER, L. « Obligations. 2. Contrat », Parijs, Editions Litec, 1993, n°1557-1596.

risprudentie ontwikkelde over de schadebedingen versus de strafbedingen⁵¹, voegde de Franse wetgever⁵² aan artikel 1152 C.C. een tweede lid toe dat aan de rechter de bevoegdheid geeft de straf te wijzigen of te verminderen, zelfs ambtshalve, als ze manifest excessief is (een gelijkaardige regeling werd ingebouwd in artikel 1231 van het Franse Burgerlijk Wetboek).

11. Internationale Openbare Orde.

De appellatant wierp op dat het schadebeding, zoals het in casu voorlag, nietig was wegens strijdigheid met artikel 6 (de openbare orde), artikel 1131 (ongeoorloofde oorzaak) en artikel 1133 van het Belgisch burgerlijk wetboek hetgeen volgens de *lex contractus* (het Franse recht) niet het geval was, zoals terecht door het Hof werd geoordeeld. In één ruk door werd blijkbaar door de appellatant geargumenteed dat de clausule ook strijdig was met, nu zij toch strijdig was met de Belgische openbare

orde, de Belgische internationale privaatrechtelijke openbare orde⁵³. Terecht oordeelde het Hof hier dat de clausule niet strijdig was met de Belgische internationale openbare orde, die veel enger is dan het begrip openbare orde en vooral toepassing vindt in zaken van personen-en familierecht. Voor een definitie van de exceptie van internationale openbare orde wordt, in de mate waarin het mogelijk is dit begrip te definiëren, dikwijls teruggerepen naar de definitie van het Hof van Cassatie: *'bepalingen die een wezenlijk beginsel van de ethische, politieke of economische ordening van de maatschappij uitdrukken'*⁵⁴. Het is vrij duidelijk dat door een dergelijk beding, volgens het Hof te interpreteren als schadebeding, geen van dergelijke bepalingen worden geschonden.

Freek VAN NECK
Advocaat

⁵¹ Die nu waarschijnlijk achterhaald zal zijn door de recente wijziging van de artikelen 1153, 1226, 1231 en de opheffing van artikel 1152 B.W. ingevolge de Wet dd. 23 november 1998 tot wijziging, wat het strafbeding en de moratoire intrest betreft, van het Burgerlijk Wetboek, *B.S.*, 13 januari 1999, 901. Zie ondermeer over de absolute nietigheid wegens strijdigheid met artikel 6 en 1131 van het Burgerlijk Wetboek: Cass., 17 april 1970, *Arr.Cass.*, 1970, 754 met conclusie Adv. Gen. Krings, E., *R.C.J.B.*, 1972, 459 met noot MOREAU-MARGRÈVE. Zie ook Cass., 24 november 1972, *R.W.*, 1973-74, 2427; *R.C.J.B.*, 1973, 307 met noot MOREAU-MARGRÈVE en Cass., 8 februari 1974, *R.W.*, 1973-74, 2429 met noot WYMEERSCH

⁵² Wet nr. 85-1097 van 11 oktober 1985 en Wet nr. 75-597 van 9 juli 1975; BÉNET, "Indemnité d'immobilisation, dédit et clause pénale", *J.C.P.*, 1987, I, 2395; HUGON, "Sort de la clause pénale en cas d'extinction du contrat", *J.C.P.*, 1994, I, 3790

⁵³ Zie over de internationale openbare orde ondermeer: HEYVAERT, A., "Belgisch internationaal Privaatrecht. Een inleiding", Gent, Mys en Breesch, 1995, p. 11-18, nrs. 26-38; ERAUW, J., "Beginnelsen van Internationaal Privaatrecht", Gent, Story-Scientia, 1985, p. 116; WAUTERS, W. en LAMBEIN, K., "De exceptie van internationale openbare orde (I.O.O.). Enkele toepassingen in het I.P.R.", *T.G.R.*, 1995, 131 (met twee verwijzingen naar de toepassing van de exceptie m.b.t. het contractenrecht); WATTÉ, N., "Quelques remarques sur la notion de l'ordre public en droit international privé", *R.C.J.B.*, 1989, 66.

⁵⁴ Cass., 4 mei 1950, *Pas.*, 1950, I, 624; Arr. Verbr., 1950, 557 en besproken in RIGAUX, F. en ZORBAS, G., "Les grands arrêts de la jurisprudence belge - droit international privé", Brussel, Larcier, 1981, 197; Deze begripsomschrijving wordt ondermeer hernomen in Cass., 2 april 1981, *R.W.*, 1982-83, 922 met noot ERAUW, J., *Rev.Trim.Dr.Fam.*, 1981, 392, *J.T.*, 1981, 653; Cass., 27 februari 1986, *R.W.*, 1986-87, 1388 en Cass., 17 december 1990, *R.W.*, 1990-91, 1337

RECHTSPRAAK IN HET KORT

□ VERBINTENISSEN

1998-99/236

GENT (13° KAMER), 9 APRIL 1997

A.R.: 1994/AR/1167
Zet.: L. Gallet (Alleenzetelend raadsheer)
Adv.: Mrs. D. Vandelacluze, G. Soete en V. Vandevelde

BEDROG - KOOP-VERKOOP - VERKEERDE VERMELDING OPPERVLAKTE GROND - VERSCHOONBAARHEID

De onvoorzichtigheid en nalatigheid van een contractant verschonen het bedrog in hoofde van zijn medecontractant niet.

Het uitdrukkelijk vermelden van een manifest onjuiste oppervlakte met het oogmerk de koper te bedriegen wordt niet verschoond doordat de koper kon vaststellen dat de opgegeven oppervlakte onjuist was.

(V.A. t./ B.O., L.D., C.V. I. en H.W.)

(...)

De geïntimeerden (B. en L.) kunnen niet nuttig voorhouden dat zij niet wisten dat de verkoopbare oppervlakte slechts 657 m² en niet 1126 m² bedroeg. In de aankoopakte (...) hadden zij zich immers uitdrukkelijk ertoe